

Cuprins

<i>Notă introductivă</i>	5
<i>al-Kindī, „filosoful arabilor”</i> (Laura Sitaru)	7
<i>Planul tratatului Despre filosofia primă</i>	23

DESPRE FILOSOFIA PRIMĂ

Capitolul I <din> Cartea lui al-Kindī către al-Mu'taşim bi-Llāh despre prima filosofie	31
Capitolul II <din> prima parte din „Filosofia primă”	45
Capitolul III din prima parte	81
Capitolul IV <din> prima parte	129
<i>Note</i>	177
<i>Bibliografie</i>	189

al-Kindī
DESPRE
FILOSOFIA PRIMĂ

Ediție bilingvă

Editarea și traducerea originalului arab și note explicative
de George Grigore
Studiu introductiv de Laura Sitaru

POLIROM
2017

الفن الثالث من الجزء الأول

(26) وقد يتلو ما قدمنا البحث عن الشيء، هل يمكن أن يكون علة كون ذاته أم لا يمكن ذلك فنقول: إنه ليس ممكن أن يكون الشيء علة كون ذاته، أعني تكون ذاته مهوية من شيء أو من لا شيء. فإنه قد يقال كون في مواضع آخر للكائن من شيء خاصة. لأنه لا يخلو من أن يكون ليساً وذاته ليس، ويكون ليساً وذاته آيس، أو يكون آيساً وذاته ليس. أو يكون آيساً وذاته آيس.

فإن كان ليساً وذاته ليس، فهو لا شيء، وذاته لا شيء. ولا شيء لا علة ولا معلول، لأن العلة والمعلول إنما هما مقولان على شيء له وجود ما، فهو إذن علة كون ذاته، إذ ليس هو علة مطلقة. وقد قيل إنه علة كون ذاته، وهذا خلف لا يمكن. فليس يمكن أن يكون علة كون ذاته إن كان ليساً وذاته ليس.

وكذلك يعرض إن كان ليساً وذاته آيس، لأنه أيضاً إذ هو ليس لا شيء، ولا شيء لا علة ولا معلول كما

Capitolul III din prima parte

26. Cercetarea urmează, în continuare, ceea ce am prezentat despre lucru. Oare poate el să fie cauza generării esenței sale sau nu se poate? Acestea fiind <astfel>, spunem: nu este cu putință ca lucrul să fie cauza generării proprii sale esențe, și mă refer aici la faptul că esența lui trebuie să fie sau din ceva, sau din nimic. Se vorbește uneori despre generare, în alte locuri⁵⁰, a existentului generat din ceva. S-ar putea ca el să nu fie și nici esența sa să nu fie, sau el să nu fie și esența sa să fie, sau el să fie și esența sa să nu fie, sau el să fie și esența sa, deopotrivă, să fie.

Dacă el nu este și nici esența sa nu este, atunci el nu este nimic și nici esența sa nu este nimic. Dacă este nimic, atunci nu există nici cauză și nici efect, căci cauza și efectul sunt două categorii care se aplică unui lucru cu o existență oarecare. În consecință, dacă el ar fi cauza generării sale, atunci nimicul ar fi o cauză absolută. Afirmația că el ar fi cauza generării sale este o contradicție cu neputință de a exista. Nimicul nu poate fi cauză a generării sale; dacă este nimic, atunci și esența sa este tot nimic.

De asemenea, să presupunem că nu este nimic, însă esența sa există; dacă el nu există, înseamnă că nu este

قدمنا، فهو لا علة كون ذاته. وقد تقدم أنه علة كون ذاته، وهذا خلف لا يمكن. فليس يمكن أن يكون كون ذاته، إن كان ليساً وذاته آيس.

ويعرض من ذلك أيضاً أن يكون ذاته غيره، لأن المتغايرات هي التي يمكن أن يعرض لأحدهما مال يعرض للآخر، فإذا عرض له أن يكون ليساً، وعرض لذاته أن يكون آيساً، فذاته هي لا هو. وكل شيء فذاته هي هو، فهو لا هو، وهو هو، وهذا خلف لا يمكن أيضاً. وكذلك يعرض إن كان آيساً وذاته ليس، أعني أن تكون ذاته غيره، إذ عرض له غير ما عرض لذاته. فيجب من ذلك - كما قدمنا - أن يكون هو هو، وهو لا هو. وهذا خلف لا يمكن أيضاً. فليس لإذن يمكن أن يكون آيساً وذاته ليس. وكذلك أيضاً يعرض إن كان آيساً وذاته آيس، وكان علة كون ذاته، لأنه إن كان علة ذاته المكونة لها، فذاته معلولة. والعلة غير المعلول. فقد عرض له إذن أن يكون علة ذاته، وعرض لذاته أن تكون معلولة. فذاته هي لا هو، وكل شيء فذاته هي هو. فيجب إذن من هذا الفن أن يكون هو لا هو، وهو هو، وهذا خلف لا يمكن. فليس يمكن أن يكون آيساً وذاته آيس، وهو علة كون ذاته.

nimic, iar nimicul nu are nici cauză și nici efect, așa cum am prezentat mai înainte. Așadar, el nu este cauză a generării esenței sale, chiar dacă s-a înfățișat uneori că ar fi cauză a generării esenței sale, însă aceasta este o contradicție cu neputință de a exista. Nu poate să fie cauză a generării sale, în cazul în care el nu există, însă esența sa există.

Rezultă, de asemenea, de aici că esența sa poate fi diferită de el, căci, în ceea ce privește lucrurile diferite, se poate că ceea ce îi este dat unuia dintre ele poate să îi fie dat și celuilalt, dacă îi este dat să nu fie, atunci esenței sale îi este dat să fie, prin urmare, esența sa este ea și nu el, pe când la orice lucru esența lui este chiar el, iar el nu este el însuși și, deopotrivă, el este el însuși, ceea ce este o contradicție cu neputință de a exista.

În același timp, apare de aici că, dacă el există, însă esența sa nu există, adică esența sa este diferită de el, iar ceea ce îi este dat lui este diferit de ceea ce îi este dat esenței sale, ceea ce înseamnă că trebuie de aici – așa cum am prezentat mai înainte – ca el să fie el însuși sau să nu fie el însuși, ceea ce este o contradicție cu neputință de a exista. Să nu existe înseamnă, așadar, că el poate să fie, iar esența sa să nu fie.

Totodată, este evident că, dacă el există, după cum și esența sa există, atunci este cauză a generării esenței sale, căci, dacă cauza esenței sale este generatoarea ei, atunci esența sa este efectul. Cauza este altceva decât efectul. Apare astfel că este cauza esenței sale, iar esența apare ca fiind un efect. Astfel, esența sa nu este el, însă esența fiecărui lucru este chiar el însuși. Trebuie, în conformitate

ومثل هذا أيضاً يعرض إن كان ليساً وذاته ليس، وهو
علة ذاته، وذاته معلولة أيضاً، أن يكون هو هو، وهو
لا هو. فليس يمكن إذن أن يكون شيء علة كون ذاته،
وذلك ما أردنا أن نوضح.

(27) وإذا قد تبين ذلك فنقول: إن كل لفظ فلا يخلو
من أن يكون ذا معنى أو غير معنى، فما لا معنى له فلا
مطلوب فيه، والفلسفة إنما تعتمد ما كان فيه مطلوب،
فليس من شأن الفلسفة استعمال ما لا مطلوب فيه.
وما كان له معنى لا يخلو من أن يكون كلياً أو جزئياً،
والفلسفة لا تطلب الأشياء الجزئية؛ لأن الجزئيات ليست
متناهية، وما لم يكن متناهياً لم يحط به علم، والفلسفة
عامة بالأشياء التي لها علمها بحقائقها. فهي إذن إنما
تطلب الأشياء الكلية المتناهية المحيط بها العلم كمال
علم حقائقها.

(28) والأشياء الكلية العامة لا تخلو من أن تكون
ذاتية، أو غير ذاتية. أعني بالذاتي ما هو مقوم ذات
الشيء، وهو الذي وجوده قوام كون الشيء وثباته،
وعدمه انتقاص الشيء وفساده. كالحياة التي بها قوام

cu acest capitol, ca el să nu fie el însuși și să fie el însuși, ceea ce este o contradicție cu neputință de a exista. Nu se poate ca el să existe și esența sa să existe, iar el să fie cauza generării esenței sale.

Tot așa rezultă și dacă nici el nu este și nici esența sa nu este, iar el este cauza esenței sale, atunci esența sa este, de asemenea, un efect, să fie el însuși sau să nu fie el însuși: aceasta am vrut s-o clarificăm.

27. După ce a fost clarificată aceasta, venim și spunem: nici o rostire nu poate să fie decât cu sens ori fără sens. Dacă este fără sens, nu are nimic ce ar putea fi cercetat, pe când filosofia se întemeiază pe ceea ce poate fi cercetat în ea. Nu este de demnitatea filosofiei să se ostenească cu ceea ce nu poate fi cercetat.

Ceea ce poate fi obiect al științei nu poate fi decât general sau particular. Filosofia nu cercetează lucrurile particulare, căci lucrurile particulare nu sunt limitate (ca număr), iar ceea ce nu este limitat nu poate fi cuprins în vreo știință. Filosofia este cunoscătoare a lucrurilor pentru care există o știință a adevărurilor lor. Așadar, ea cercetează lucrurile generale limitate care pot fi cuprinse într-o știință, știința adevărurilor lor.

28. Lucrurile generale, universale nu pot fi decât esențiale și neesențiale. Înțeleg aici prin esențial ceea ce susține esența lucrului, care prin existența sa susține generarea lucrului și stabilitatea sa, iar prin absența sa duce la lipsa de desăvârșire a lucrului și la stricarea sa, precum viața în temeiul căreia se susține viul și se stabilizează, iar prin